

FRANCE PREŠEREN: KRST PRI SAVICI

1. V katero literarno zvrst sodi delo (tekst)?

Ta romantična »povest v verzih« je prva slovenska umetniška epsko-lirska pesnitev.

2. Značilnosti zvrsti!

Za epiko je značilno govorenje o osebnih dožitjih, dogodki pa so lahko tudi izmišljeni. Značilna je objektivnost, dela pa so lahko pisana v vezani in tudi nevezani besedi. Slikana so čustva in zunanja lepota, junak pa mora biti v sožitju z naravo. Nekatero epske zvrsti so balada, basen, ep, mit, novela, pravljica, prilika, pripovedka, pripovedna pesem, roman, romanca,...

3. Kratka vsebina (10 stavkov)!

V Posvetilu Matiji Čopu je nakazano, da je pesnitev namenjena njegovemu najboljšemu prijatelju umrlemu 6. junija 1835. V Uvodu je povedano o položaju poganskih Slovanov. Ti so se zatekli v trdnjavo Ajdovski gradec blizu Bohinjskega jezera z namenom, da se bodo pokristjanjevalcem upirali do zadnjega moža. V tem delu je tudi Črtomirov mogočni nagovor, ki jih ohrabri, da napadejo Valjahunovo vojsko. Tu se dobro pokaže junaško dejanje poganskih Slovanov, ki gredo raje v smrt, kakor da bi se odpovedali veri staršev in svobodi. A v tem spopadu umrejo vsi uporniki, le Črtomir preživi. V Krstu pa nam pesnik izpove svojo bolečino ob izgubi prijatelja in neuslišani ljubezni do Primčeve Julije. Prikaže nam duševno stanje poraženega poganskega vojskovodje Črtomira in njegovo spreobrnitev. Odpove se namreč svojim velikim življenjskim načrtom, ljubezni do izjemno lepe deklice Bogomile, veri staršev in postane duhovnik. Dekle je namreč Črtomiru povedala, da se je v žalosti in nevede, kaj se dogaja z njim, preobrnila v krščansko vero. Potre ga tudi dejstvo, da je postala redovnica in da bosta lahko združena šele po smrti. Da se bo to zgodilo, pa nakazujeta tudi zadnja verza: »Domov je Bogomila šla k očeti, nič več se nista videla na sveti.«

4. Naštej glavne osebe in jih označi (socialno, moralno, psihološko)!

ČRTOMIR: V Uvodu je neustrašen, na smrt pripravljen, svobodoljuben voditelj in bojevnik. Veruje v svobodo, raje gre v smrt kakor pa da bi živel v suženjstvu. Verjame, da bodo lahko Slovenci ostali na tem svetu le z neodvisnostjo in samostojnostjo naroda. V Krstu pa se njegova osebnost začne kazati tudi v malce drugačni luči. Pokaže se njegova globoka, brezmejnja, silna in romantična ljubezen do Bogomile, katera je zmožna premagati tudi njegovo moškost in junaštvo. Tudi zna razmišljati s svojo lastno glavo – proti koncu namreč izvemo, da sploh ni verjel v stare bogove in jih je imel le za izmislek svečnikov.

BOGOMILA: Kakor Črtomira tudi njo spoznavamo ob branju dela. Iz šestnajstletne naivne deklice se spremeni v zrelo in pametno dekle. S tem je sposobna spoznavati resnično življenje, začuti pa tudi potrebo po večni ljubezni. Ker ji ljubezen obljublja ravno nova vera krščanstvo se odloči, da bo postala svečenica, se večno zaobljubila Bogu in molila za svojo ljubezen. Črtomir se zave, da si dekle želi njegove krstitve, da bo tudi njemu omogočeno posmrtno življenje in bosta tako lahko večno združena v nebesih.

Druge osebe so še:

- 🌍 Staroslav: Bogomilin oče, skupaj s hčerjo je sprejel krščansko vero
- 🌍 Valjhun: koroški vojvoda in poseben preganjavec nejevernikov, ima neznatno vlogo
- 🌍 stari ribič: prepelje Črtomira k Savici in ga tako reši pred preganjalci
- 🌍 misijonar: nekdanji keltski svečenik, nosilec motiva pokristjanjenja

5. V kakšnih situacijah se osebe znajdejo in kako jih rešujejo?

Črtomir se v začetku znajde v zagati, ker nima več hrane za somišljenike in sebe. Ponudi jim, da lahko odidejo, a oni so se pripravljene bojevati z njim za svojo vero. Med bojevniki Valjhun po koncu bitke išče Črtomira, a ga ne najde. Edini je namreč po nekem srečnem naključju ostal živ. Ves obupan in poražen sreča Bogomilo. Vanjo se zaljubi in dekletu mu vlije novega upanja v življenje. A izve, da je dekletu kršeno in že dala zaobljubo Bogu z željo, da bi mu rešil življenje. Ob tem se mu podre vse in odloči se ugoditi njeni želji ter se pred njo krstiti. S tem se vda v usodo in upa, da bosta združena z dekletom po smrti. Bogomila pa se znajde pred odločitvijo, kako bo živela svoje življenje, če njen predragi slučajno v boju pade. V strahu za njegovo življenje se pač odloči za popolno predanost Bogu.

6. Oblika oz. zgradba teksta (kitice, novele, odlomki,...)!

Delo obsega tri dele – posvetilni sonet Matiju Čopu, Uvod in Krst. Sonet si je pesnik zamislil kot slovo od mrtvega prijatelja in odpoved v ljubezni. Ima tipično obliko soneta: štiri kitice – prvi dve kvartini z oklepajočo rimo, zadnji dve tercini z verižno rimo, v vseh vrsticah pa je verz laški (italijanski) enajsterec.

Uvod je izrazito epska, mogočna in junaška pesnitev o boju med poganskimi in krščanskimi Slovani, ki sega v čas pokristjanjevanja v 8. stoletju. Kitice so tu tercine, le zadnja je kvartina, rima v njih pa je verižna. Krst sam je pesem odpovedi – je epsko-lirski, kjer vsebuje dvogovor celo malce dramski. Ker je tu za razliko od boja v ospredju miselnost, so tu uporabljene oktave ali stance, ki dogajanje upočasnijo.

Zgradba Uvoda: 10 tercina (zasnova dogajanja & opis položaja vojske) + 7 tercina (Črtomirov govor) + 9 tercina (napad poganov, boj s krščansko vojsko, položaj po bitki) → vsega skupaj 25 tercina in 1 kvartina.

Zgradba Krsta: 4 stance (oris uvodnega položaja) + 10 stanc (opis srečne ljubezni na Blejskem otoku) + 10 stanc (prehod iz obale Bohinjskega jezera k Savici) + 11 stanc (Bogomilina pripoved o spreobrnitvi) + 13 stanc (dialog, med Črtomirom, Bogomilo in duhovnikom) + 5 stanc (zaključek) → vsega skupaj 53 oktav

7. V katero literarno obdobje bi uvrstil tekst? Ali se značilnosti literarnega obdobja kažejo tudi v tem delu?

Delo spada v obdobje romantike, kar se kaže skorajda povsod. Ideal romantike je čustvo, v našem primeru čustva med Bogomilo in Črtomir. V ospredju je posameznik s svojimi čustvi in značajem, zopet Črtomir. Osebnost človekaje v romantiki tudi zelo razklana. To se zopet kaže v Črtomirovi neodločnosti, kaj storiti. Ali sprejeti Bogomilino vero, ali pa umreti v boju za vero svojih staršev. Veliki kontrasti se kažejo med človekoiimi željami in resničnostjo. Četudi si Črtomir želi poroke z Bogomilo se to ne bo zgodilo, ker je ona že dala zaobljubo Bogu. Po tem pa se pokaže fatalizem. Vdan v usodo se namreč Črtomir odloči sprejeti krščansko vero, postati svečenik in nadaljevati z življenjem, dokler z svojo ljubeznijo Bogomilo ne bo združen v večnem življenju.

8. Kakšen je jezik, slog pisanja (slogovna sredstva, s katerimi pisatelj gradi pripoved – mišljeni so dialog, pripoved, menjava časov, tropi in figure, na kakšen način je prisoten pripovedovalec,...), način ubeseditve?

V delu je slogovnih sredstev izjemno veliko. Ena izmed njih so metafore s katerimi izraža čustva, metonimije, ukrasni pridevki, pretiravanje, inverzija, retorična vprašanja, poosebitve, vzkliki, primere, ... Verz je povsod laški enajsterec, le da v Uvodu uporabi kitice tercine, v Krstu pa oktave. V Uvodu je uporabljena tudi verižna rima, ki ga pohitri, v orisu dogodkov pa je precej površen. Slog pisanja se stalno prilagaja vsebini. V delih, kjer govori o zunanjih dogodkih je prepost, ob drugih pa poudarja razum z odvisnimi besednimi zvezami. Slog Prešernovih del pa je popolnoma klasicističen.

9. Bistvo teksta? Poanta?

Po mojem mnenju skuša pesnik prikazati, da je človek nemočno in minljivo bitje, kljub dejstvu da stoji za svojimi načeli. Najmočnejša v človeškem življenju so čustva, katera lahko osebo pogubijo ali pa krepijo. Nazorno nam je pokazano, zakaj se človek včasih vda v usodo in pozabi na svoja načela. To vse je zaradi človeške ranljivosti, katero povzročajo čustva, ki so s tem tudi največje zlo.

Delo je namreč odmev Prešernovega duševnega stanja v tem času. Navdan je bil z razočaranjem, ker ni mogel gojiti nobenih upov več na Julijo in močno ga je prizadela Čopova smrt.

10. Tvoje osebno mnenje oz. stališče do dela – vrednotenje?

Krst pri Savici je po mojem osebnem mnenju izredno kratko delo, a z močno vsebino. Je tudi težko branje, saj sem morala nekatere dele večkrat prebrati, da sem jih vsaj delno razumela. Všeč mi je bilo dejstvo, da je bilo v delu omenjeno ime »bognje Žive«, ni pa mi všeč, ker Bogomila izreče naslednje besede: »... soseska je Marije službi vdana v dnu jezera utopila bognjo Živo.« Sicer pa mi je tudi malce žal, ker Bogomila in Črtomir ne moreta biti skupaj takoj - kljub veliki ljubezni med njima - šele v posvetnem življenju.

11. Nekaj stavkov o avtorju (bio- in bibliografija)!

Rodil se je 3. decembra v Vrbi na Gorenjskem; domači hiši se je reklo »pri Ribiču« in je v času njegovega življenja že spadala med propadajoče slovenske kmetije. V njegovem rodu je bilo več študiranih ljudi, zlasti duhovnikov.

S sedmimi ali osmimi leti ga je vzel k sebi stric Jožef v Kopanj na Dolenjskem, osnovno šolo pa je obiskoval v Ribnici na Dolenjskem. V srednji šoli je šolanje nadaljeval in končal srednjo šolo, nato pa se je odpravil na Dunaj. V začetku so mu strici in starši odtegnili podporo, ker je v nasprotju z njihovimi pričakovanji študiral pravo in ne duhovništva.

Leta 1928 se je vrnil v Ljubljano kot mlad doktor prava. Postal je odvetniški pripravnik in to delo opravljal 14 let. Kot slovenski pesnik in človek, ki je bil po mnenju takratne vlade nevaren državi in cerkvi, namreč ni dobil zaželenih služb samostojnega odvetnika. Šele tri leta pred smrtjo je postal samostojen odvetnik v Kranju.

Po tragični smrti Matije Čopa in kasneje še veselega tovariša Andreja Smoleta je ostal osamljen sredi takratne družbe, ki ga ni razumela in ga je zapostavljala. Osamelost, neurejeno življenje, nerazumevanje sorodnikov in bolezen so ga strli. Umrl je v Kranju 8. februarja 1849 in je tam tudi pokopan.

Delo Krst pri Savici je izšlo kot samostojna knjiga leta 1836, v njem je bil vključen tudi sonet Matiji Čopu. Drugič pa je bila pesnitev objavljena leta 1844, v tej izdaji pa je popravil 9. oktavo Krsta in dodal novo, 42. kitico.

Druga njegova dela: balada Povodni mož, romanca Turjaška Rozamunda, epsko-lirska pesnitev Krst pri Savici, nežne ljubezenske pesmi Gazele, največja pesnikova lirska umetnina Sonetni venec, Zdravljica, Soneti nesreče, elegija Slovo od mladosti, Glosa, Orglar, satirična pesnitev Nova pisarija, različni zabavljivi soneti (sonet o kaši) & epigrami, Apel in čevljar,...